

פרשת שמות התש"פ

adk1010@gmail.com

הרב ארי דוד קאהן

1. שמות רבה (וילנא) פרשת שמות פרשה א סימן יב (תלמוד בבלי מסכת סוטה דף יא:)
דרש רבי עקיבא, בשכר נשים צדקניות שהיו באותו הדור נגאלו ישראל ממצרים. ומה עשו, בשעה
שהיו הולכות לשאב מים, הקדוש ברוך הוא מזמן להם דגים קטנים בכדיהן, ושואבין מחצה מים
ומחצה דגים, ומוליכות אצל בעליהן ושופות להם שתי קדרות, אחת של סמין ואחת של דגים,
ומאכילות אותן ומרחיצות אותן וסכות אותן ומשקות אותן, ונזקקות להם בין שפתיים, שנאמר
(תהלים סח, יד): אם תשפכו בין שפתיים פנפי יונה נחפה בכסף,

2. זוהר חדש כרך א (תורה) פרשת יתרו דף נב עמוד א
אמר ליה תא תזי ברי, קודשא בריך הוא לא אתני עם אברהם, אלא דניפיק נח ישראל מן גלותא
דמצרים, ולא מתחות שעבודא דדחלא אחרא. דודאי ישראל כד הוה במצרים, אסתאבו ואתטנפו
גרמיהון בכל זיני מסאבו, עד דהוה שראן תחות ארבעים ומשע חילי דמסאבותא. וקודשא בריך הוא
אפיק יתהון מתחות פולסן כל שאר חילין.

3. שמות רבה [וילנא] פרשה א ד"ה ח וימת יוסף
רבנן פתחין פתחא להאי קרא (הושע ה, ז): בה' בגדו פי בנים זרים ילדו עתה יאכלם חדש את
חלקיהם. ללמדך, בשמת יוסף הפרו ברית מילה, אמרו נהיה כמצרים.

4. שמות פרק א
(ז) ובגני ישראל פרו וישרצו וירבו ויעצמו במאד מאד ותמלא הארץ אתם: (ח) ויגם מלך-חדש
על-מצרים אשר לא ידע את יוסף: (ט) ויאמר אל-עמו הנה עם בגני ישראל רב ועצום ממנו: (י)
הבה נתחכמה לו פו-ירבה והיה כיי-תקראנה מלחמה ונוסף גם-הוא על-שנאינו ונלחם-בנו ועלה מן-
הארץ: ... (יז) ויאמר בינלדכן את-העבריות וראיתן על-האבנים אם-בן הוא והמתן אתו ואם-בת
הוא ונחיה: (יז) ותיראנן המלדת את-האלהים ולא עשו פאשר דבר אליהן מלך מצרים ותסינן את-
הילדים: ... (כב) ויצו פרעה לכל-עמו לאמר פל-הבן הילוד היארה תשליכהו וכל-הבת תסיון:

5. בראשית פרק א, כח
ויברך אתם אלהים ויאמר להם אלהים פרו ורבו ומלאו את-הארץ וכבשה ורזו בדגת הים ובצוף
השמים ובכל-חיה הרמשת על-הארץ:

6. בראשית פרק ט, ט
איננו גדול בבית הנה ממני ולא-חשוד ממני מאומה כי אם-אותך באשר את-אשתו ואיך אעשה הרעה
הגדלה הזאת וקטאתי לאלהים:

7. בראשית פרק מב, יח
ויאמר אלהם יוסף ביום השלישי זאת עשו וחקו את-האלהים אני ירא:

8. שמות פרק ב, א-טו
(א) וילך איש מבית לוי וינקח את-בת-לוי: (ב) ותהר האשה ותלד בן ותרא אתו כפי-טוב הוא ותצפנהו
שלושה ירחים: (ג) ולא-יכלה עוד הצפינו ותקח-לו תבת גמא ותחמרה בחמר ובזפת ותשם בה את-
הילד ותשם בסוף על-שפת היאר: (ד) ותמצב אחרתו מרחק לדעה מה-יעשה לו: (ה) ותרד בת-
פרעה לרחץ על-היאר ונערתיה הלכת על-יד היאר ותרא את-התבה בתוך הסוף ותשלח את-
אמתה: (ו) ותפתח ותראהו את-הילד והנה-נער בכה ותחמל עליו ותאמר מילדי העברים זה: (ז)
ותאמר אחרתו אל-בת-פרעה האלף וקראתי לה אשה מינקת מן העברית ומינק לך את-הילד: (ח)
ותאמר-לה בת-פרעה לכי ותלכי העלמה ותקרא את-אם הילד: (ט) ותאמר לה בת-פרעה היליכי
את-הילד הנה והינקהו לי ואני אתן את-שכרך ותקח האשה הילד ותניקהו: (י) ויגדל הילד ותבא-הו
לבית-פרעה ויהי-לה לבן ותקרא שמו משה ותאמר כי מן-המים משיתהו: (יא) ויהיו בימים ההם
ויגדל משה ויצא אל-אחיו ירא בסבלתם וירא איש מצרי מכה איש-עברי מאחיו: (יב) ויפן פה וכח

וַיֵּרָא כִּי אֵין אִישׁ וַיִּפֹּף אֶת־הַמַּצְרִי וַיִּטְמְנֵהוּ בַחֹל: (יג) וַיֵּצֵא בַיּוֹם הַשְּׁנַי וְהִגִּה שְׁנַי־אֲנָשִׁים עֲבָרִים נֹצִים וַיֹּאמֶר לְרִשָׁע לָמָּה תִּכְהָ רַעַף: (יד) וַיֹּאמֶר מִי שָׁמַרְךָ לְאִישׁ שָׂר וְשֹׁפֵט עָלֵינוּ הֲלִהְרַגְנִי אֶתְּהָ אִמֶּר כַּאֲשֶׁר הִרְגִּית אֶת־הַמַּצְרִי וַיֵּירָא מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אָכֵן נֹדַע הַדְּבָר: (טו) וַיִּשְׁמַע פְּרַעֲה אֶת־הַדְּבָר הַזֶּה וַיִּבְקֹשׁ לַהֲרֹג אֶת־מֹשֶׁה וַיִּבְרַח מֹשֶׁה מִפְּנֵי פְרַעֲה וַיֵּשֶׁב בְּאֶרֶץ־מִדְיָן וַיֵּשֶׁב עַל־הַבְּעָר: ... (יט) וַתֵּאמֶרְנָּ אִישׁ מַצְרַיִ הַצִּילָנוּ מִיַּד הָרַעִים וְגַם־דָּלָה דָּלָה לָנוּ וַיִּשַׁק אֶת־הַצָּאוּ:

9. רשב"ם שמות פרק ב פסוק א

וילך איש מבית לוי - הוא עמרם, ויקח את יוכבד בת לוי אשר ילדה אותה ללוי במצרים. והרבה שנים לקחה מלפני לידת משה, שהרי אהרן בן שלוש ושמעון ומשה בן שמונים בדברם אל פרעה:

10. רש"י שמות פרשת שמות פרק ב פסוק א

ויקח את בת לוי. פרוש היה ממנה מפני גזרת פרעה, והחזירה ועשה בה לקוחין שניים, ואף היא נהפכה להיות נערה; ובת ק"ל שנה הייתה, שנולדה בבואם למצרים בין החומות, ומאמתם ועשר נשמהו שם, וכשיצאו היה משה בן שמונים שנה, אם כן כשנתעברה ממנו הייתה בת מאה ושלושים וקורא אותה בת לוי:

11. תלמוד בבלי מסכת סוטה דף יב עמוד א

"וילך איש מבית לוי ויקח את - בת לוי". (שמות ב) להיכן הלך? אמר רבי יהודה בר זבינא, שהלך בעצת בתו. תנא, עמרם - גדול הדור היה, פינן שראה שאמר פרעה, "כל הבן הילוד היארה תשליכהו", אמר, לשון אנו עמלים. עמד וגרש את אשתו. עמדו כלם וגרשו נשותיהם. אמרה לו בתו, אבא קשה גזרתך יותר משל פרעה הרשע, שפרעה לא גזר אלא על הזכרים, ואתה גזרת על הזכרים ועל הנקבות; פרעה לא גזר, אלא בעולם הזה, ואתה גזרת בעולם הזה ולעולם הבא. פרעה - רשע הוא, ספק גזרתו מתקנת, ספק אין מתקנת, ואתה - צדיק, ודאי גזרתך מתקנת, שנאמר, (איוב כב) "ותגזר אמר ויקם לך". עמד והחזיר את אשתו. עמדו כלם והחזירו נשותיהן. "ויקח"!? "ויחזיר" מבעי ליה! אמר רבי יהודה בר זבינא, שעשה לו מעשה לקוחין; הושיבה באפריון, ואהרו ומרים מרקדין לפניהם, ומלאכי השרת אומרים, (תהלים קיג) "אם הבנים שמחה".

12. פרקי דרבי אליעזר פרק יב

עשר חפות עשה הקדוש ברוך הוא לאדם הראשון בגן עדן... לחלק פבוד לאדם הראשון עשה הקדוש ברוך הוא עשר חפות בגן עדן, שנאמר [יחזקאל כח, יג] בעדן גן אלהים היית כל אבן יקרה וגו', הרי אלו עשר חפות. והיו המלאכים מתופפים בתפיים ומרקדים פנקבות, שנאמר [שם] מלאכת תפייה ונקביה בך... אמר הקדוש ברוך הוא למלאכי השרת בואו ונגמל חסד לאדם הראשון ולעזרו, שעל מדת גמילות חסדים העולם עומד... והיו מלאכי השרת כמו שושבינים המשמרים את החפות, שנאמר כי מלאכיו יצנה לך לשמך בכל דרכיך [תהלים צא, יא], ואין דרכיך אלא דרך חתנים כחנן, מה דרכו של חנן עומד ומברך לכלה בתוך חפתה, כך הקדוש ברוך הוא עומד וברך לאדם ולעזרו, שנאמר [בראשית א, כח] ויברך אתם אלהים.

13. שמות פרק ו, כ

ויקח עמרם את־יוכבד דדתו לו לאשה ותלד לו את־אהרן ואת־משה ושני תני עמרם ושבע ושלושים ומאת שנה:

14. חזקוני שמות פרק ו פסוק כ

ויקח עמרם את יוכבד דדתו מה שהסכים הקדוש ברוך הוא שיצא אדם גדול כמשה מלקוחים שעתיד להזהיר עליהם. לפי שאין מעמידים פרנס על הצבור אלא א"כ קופה של שרצים תלויה לו בצוארו פן יתגאה על הצבור, כמו שמצינו בדוד.

15. תרגום המיוחס ליונתן - תורה שמות פרק ו פסוק כ

ונסיב עמרם ית יוכבד חביבתיה ליה לאנתו וילידת ליה ית אהרן ונת משה ושני חיוי דעמרם חסידא מאה ותלתין ושבע שניו חייא עד דחמא ית בני רחביא בר גרשום בר משה:

16. בראשית פרק ג, ו

ותרא האשה כי טוב העץ למאכל וכי תאנה-הוא לעינים ונתחמד העץ להשפיל ותקח מפריו ותאכל ותתן גם-לאישה עמה ויאכל:

17. בראשית פרק ז, ח-ט

(ח) ויאמר קין אל-הבל אחיו ויהי בהיותם בשדה ויקם קין אל-הבל אחיו ויהרגהו: (ט) ויאמר ה' אל-קין אי הבל אחיך ויאמר לא ידעתי השמר אחי אנכי:

18. שמות רבה (וילנא) פרשת שמות פרשה כ סימן יט

ומנין הנה משה יודע היכן הנה יוסף קבור, יש אומרים סרח בת אשר, הרצה אותו, והנה קבור בנילוס, מה עשה משה וכו': ויש אומרים בתוך הפלטרין הנה קבור, כדרך שהמלכים קבורים, ... התחיל משה צונם יוסף יוסף הגיע השעה שאמרת (בראשית ג, כה): פקד ופקד אלהים אתכם, מיד נתנדנד הארון ונטלו משה, שנאמר: ויקח משה את עצמות יוסף. והיו עצמותיו של יוסף מחזרין עמקם במדבר ארבעים שנה, אמר לו הקדוש ברוך הוא, אתה אמרת לאחייך (בראשית ג, כא): אנכי אכלכל אתכם, סייף אתה נפטר ויהיו עצמותיך מחזרין עמקם במדבר ארבעים שנה, שנאמר (במדבר ט, י): ויהי אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם, ואין אדם אלא יוסף, שנאמר (תהלים עח, ט): אהל שכן באדם, וכתוב (תהלים עח, יז): וימאס באהל יוסף, בזכות עצמותיך הם עושים פסח קטן. כי השבע השביע את בני ישראל, למה שני פעמים, אלא הוא נשבע להם שאין בלבם עליהם, והם נשבעים לו שאין בלבם עליו. למה והעליתם את עצמתי מזה אתכם, אמר רבי לוי משל למה הדבר דומה לאדם שהכניס יינו במרתף, נכנסו הגנבים ונטלו התביות והלכו להם ושתו אותו, וכא בעל היין ומצא אותם שגנבו התבית, אמר להם שתייתם היין התזירו התבית למקומו. כך משכם גנבו אחיו של יוסף אותו ומכרו אותו, וכשבא לפטר מן העולם השביע אותם, אמר להם בבקשה מכם אחי, משכם גנבתם אותי חי, התזירו את עצמותי לשכם, לכך נאמר (יהושע כד, לב): ואת עצמות יוסף אשר העלו בני ישראל ממצרים קברו בשכם.

19. שמואל ב פרק כ פסוק יט

אנכי שלמי אמוגי ישראל אתה מבקש להמית עיר ואם בישראל למה תבלע נחלת ה': פ

20. רש"י שמואל ב פרק כ פסוק יט

אנכי שלמי אמוגי ישראל - ... ומדרש אגדה סרח בת אשר היתה אני השלמתי נאמן לנאמן ע"י נגלה ארונו של יוסף למשה אני הגדתי ליעקב כי יוסף חי:

21. במדבר פרק כו פסוק מו

ושם בת-אשר שרה:

22. תרגום המיוחס ליונתן - תורה במדבר פרק כו פסוק מו

ושום ברת אשר סרח דאדברת בשיתין ריבון מלאכין ואיתעלת לגנתא דעדן בסתיהא מן בגלל דבשרת ית יעקב דעד פדון יוסף קנים:

23. כתר יונתן במדבר פרק כו פסוק מו

ושם בת אשר סרח שנלקחה בששים ריבוא מלאכים ועלתה לגן של עדן בחייה מן בגלל שבישרה את יעקב שעד עתה יוסף חי:

24. מדרש הגדול, בראשית מ"ה: כ"ו

ויגדו לו לאמר 'עוד יוסף חי' רבנן אמרו אם אנו אומרים לו תחלה יוסף קים שמא תפרח נשמתו. מה עשו? אמרו לשרה בת אשר, "אמרי לאבינו יעקב שיוסף קים והוא במצרים. מה עשתה? המתינה לא עד שהוא עומד בתפלה ואמרה בלשון תימה: יוסף במצרים: יולדו לו על ברכים: מנשה ואפרים:

25. פרקי דרבי אליעזר פרק מח

רבי אליעזר אומר תמש אותיות שנקפלו בתורה באותיות כלם בסוד הגאולה. כ"ך, בו נגאל אברהם אבינו מאור פשדים, שנאמר [בראשית יב, א] לך לך מארצך. מ"ם, בו נגאל יצחק אבינו מיד פלשתים, שנאמר [שם כו, טז] לך מעמנו כי עצמת ממנו מאד. נ"ן, בו נגאל יעקב אבינו מיד עשו, שנאמר [שם לב, יב] הצילני נא מיד אחי מיד עשו. פ"ף, בו נגאלו אבותינו ממצרים, שנאמר [שמות ג, טז] פקד פקדתי אתכם.

צ"ן, בו עתיד הקדוש ברוך הוא לגאל את ישראל בסוף מלכות רביעית, ולומר להם צמח צמחתי לכם, שנאמר [זכריה ו, יב] הנה איש צמח שמו ומתחתי יצמח ובנה את היכל ה'. ולא נמסרו האותיות אלא לאברהם אבינו, ואברהם אבינו מסרן ליצחק, ויצחק מסרן ליעקב, ויעקב מסרן ליוסף, ויוסף מסרן לאחיו, ואשר בן יעקב מסר סוד הגאולה לסרח בת אשר. וכשבא משה ואהרן אצל זקני ישראל ועשו האותות לעיניהם, הלכו זקני ישראל אצל זקנתם סרח בת אשר ואמרו לה בא איש ועשה אותות לעינינו כף וכף, אמרה להם אין באותות האלו ממש, אמרו לה והלא אמר לנו פקד פקדתי אתכם [שמ"ג טו]. אמרה להם הוא האיש שעתידי לגאל את ישראל ממצרים, שפך שמעתי מאבא פ"ה ופ"ה, שנאמר [שמות ג, טו] פקד פקדתי אתכם. מיד האמינו העם באלהים ובמשה, שנאמר [שם ד, לא] ויאמן העם וישמעו כי פקד ה' את בני ישראל:

26. ויקרא רבה פרשה לב ד"ה ה גן נעול

אמר רבי פנחס בשם רבי חי'א בר אבא גן נעול, על ידי שגדרו ישראל במצרים עצמן מן הערונה, נגאלו ממצרים, מתוך כף (שיר השירים ד, יג): שלחן, שלושין, כמה דאת אמר (שמות יג, יז): ויהי בשלח פרעה, רבי הונא בשם רבי חי'א בר אבא אמר שרה אמנו ירדה למצרים וגדרה עצמה מן הערונה, ונגדרו כל הנשים בזכותה. יוסף ירד למצרים וגדר עצמו מן הערונה, ונגדרו ישראל בזכותו. אמר רבי חי'א בר אבא פדאי הנה גדור ערונה בעצמו שנגאלו ישראל על ידו. רב הונא אמר בשם בר קפרא בשביל ארבעה דברים נגאלו ישראל ממצרים, שלא שנו את שמם ואת לשונם ולא אמרו לשון הרע, ולא נמצא ביניהם אחד מהן פרוץ בערונה. לא שנו את שמן ראובן ושמעון נחמין, ראובן ושמעון סלקין, לא היו קורין ליהודה רופא ולא לראובן לוליאני ולא ליוסף ליסטיס ולא לבנימין אלכסנדר. לא שנו את לשונם, להלן כתיב (בראשית יד, א): ויבא הפליטי ויגד לאברהם העברי, וכאן (שמות ה, א): ויאמרו אלהי העברים נקרא עלינו, וכתיב (בראשית מה, יב): כי פי המדבר אליכם, בלשון הקדש. ולא אמרו לשון הרע, שנאמר (שמות יא, ב): דבר נא באזני העם, אתה מוצא שהיה הדבר מופקד אצלן כל שנים עשר חדש ולא הלשין אחד על חבירו. ולא נמצא אחד מהם פרוץ בערונה, מדע לה שהיה פן אחת היתה ופרסמה הכתוב, שנאמר (ויקרא כד, יא): ושם אמו שלמית בת דברי למטה דן,

27. מרגליות של תורה (ר' מאיר גולדברג) ע' 112

ויך – 36 כמנין ל"ו כריתות [משנה, כריתות א, א], משה כרת את המצרי, כרת את החיצונים, ויטמינם בחולין. המצרי שהרג משה – הדעות של מצרים שמשה למד, חיצוניות בלי אלוהות – הרג וטמן בחולין, כי משה בגימטריא המצרי.

28. שמות רבה [וילנא] פרשה א ד"ה לב וישב בארץ

ותאמרן איש מצרי הצילנו מיד הרעים, וכי מצרי היה משה, אלא לבושו מצרי, והוא עברי.

29. שמות פרק ד, י

ויאמר משה אל-ה' כי אנכי לא איש דברים אנכי גם מתמול גם משלשם גם מאז דברך אליעבדך כי כבד-פה וכבד לשון אנכי:

30. שמות פרק ו

(יב) וידבר משה לפני ה' לאמר הן בני ישראל לא שמעו אלי ואיך ישמעני פרעה ואני ערל שפתיים: (ל) ויאמר משה לפני ה' הן אני ערל שפתיים ואיך ישמע אלי פרעה: פ

31. דברי הימים א פרק ד: יח

ואלה בני בתיה בת-פרעה אשר לקח מרד:

32. יחזקאל פרק כט

(ב) בן-אדם שים פניו על-פרעה מלך מצרים והנבא עליו ועל-מצרים כלה: (ג) דבר ואמרת כה-אמר ו אדני ה' הנני עליך פרעה מלך-מצרים הפנים הגדול הרבץ בתוך אשר אמר לי יארי ואני עשיתני:

33. שמות פרק ג

(א) ומשה היה רעה את-צאן יתרו חתנו כהן מדגן וינהג את-הצאן אחר המדבר ויבא אל-הר האלהים חרבה: (ב) ויבא מלאך ה' אליו בלפת-אש מתוך הסנה וירא והנה הסנה בער באש והסנה איננו אכל: (ג) ויאמר משה אסרה-נא ואראה את-המראה הגדל הנה מדוע לא-יבער הסנה: